

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ СОЦІОЛОГІЇ ТА УПРАВЛІННЯ
КАФЕДРА СОЦІАЛЬНОЇ ФІЛОСОФІЇ ТА УПРАВЛІННЯ

ЗАТВЕРДЖУЮ
В.о. декана факультету соціології та управління
Т.Ф. Бірюкова
2019 року

ЕТИКА ТА ДЕОНТОЛОГІЯ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

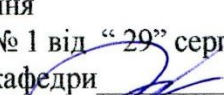
РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

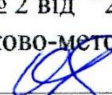
підготовки бакалаврів

спеціальності 231 «Соціальна робота»

освітньо-професійна програма «Соціальна робота»

Укладач Ель Гуессаб К., к. філос. н., доцент

Обговорено та ухвалено
на засіданні кафедри соціальної філософії
та управління
Протокол № 1 від "29" серпня 2019 р.
Завідувач кафедри Т. І. Бутченко

Ухвалено науково-методичною радою
факультету соціології та управління
Протокол № 2 від "29" серпня 2019 р.
Голова науково-методичної ради
факультету О. С. Маліновська

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 23 «Соціальна робота»	Нормативна	
		цикл професійної підготовки	
Загальна кількість годин – 90	Спеціальність 231 «Соціальна робота»	Рік підготовки:	
		1 -й	-й
	Освітньо-професійна програма «Соціальна робота»	Лекції	
Тижневих аудиторних годин для денної форми навчання – 2,5 год	Рівень вищої освіти: бакалаврський	30 год.	год.
		Семінарські	
		14 год.	год.
		Самостійна робота	
		46 год.	год.
		Вид підсумкового контролю: Залік	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою навчальної дисципліни «Етика та деонтологія соціальної роботи» є формування у студентів первинних знань про професійної етики соціального працівника, дбайливого ставлення до інтересів суспільства, держави та особи, ціннісних орієнтирів щодо моральної оцінки соціального працівника до професійної діяльності; ознайомлення із системою та методологією навчання; з вимогами, що ставляться до працівників соціальної сфери.

Основними завданнями вивчення дисципліни є:

- сформувані усвідомлення важливості етичних принципів та норм у соціальній роботі;
- розкриття соціальної значущості дотримання соціальним працівником професійної етики, необхідності оволодіння професійно-етичними якостями;
- ознайомлення майбутніх соціальних працівників з принципами та нормами соціально-професійної етики;
- розкриття особливостей етичної поведінки соціального працівника при розв'язанні соціальних проблем;
- розвиток навиків регулювання власної поведінки у різноманітних ситуаціях професійної діяльності.

У результаті вивчення курсу студент повинен знати:

- основні етичні концепції;
- визначення етичних проблем і дилем;
- кваліфікаційні вимоги до професійної діяльності соціального працівника;
- моделі прийняття етичних рішень;
- цінності, принципи, ролі соціального працівника;
- підходи до прийняття етичних рішень;
- існуючі кодекси етики соціальних працівників;

- особливості професійного спілкування.

вміти:

- аналізувати питання реального стану соціальної роботи;
- користуватись елементами соціального етикету у практичній діяльності з клієнтами;
- керуватись моделями прийняття рішень конкретних етичних проблем;
- використовувати категоріально-понятійний апарат етики соціальної роботи та деонтології;
- формувати особисте бачення соціальної ситуації й самостійно визначати морально-етичні шляхи її вирішення;
- застосовувати різні способи вирішення соціальних проблем, конфліктів.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні досягти таких компетентностей:

- здатність визначати предметне поле, коло проблем, структуру деонтології, функції, методи деонтології, основні етапи розвитку етичної думки, головні категорії деонтології;
- вміння називати та аналізувати сучасні етичні течії; використовувати критичний, евристичний та світоглядний потенціал для вирішення нагальних світоглядних, практичних, методологічних та аксіологічних проблем у своїй фаховій та повсякденній діяльності;
- реалізовувати норми моралі у процесі здійснення соціальної діяльності;
- виявляти, аналізувати та розв'язувати конкретні проблеми морального характеру, що виникають у роботі правників.

Міждисциплінарні зв'язки

Етика та деонтологія соціальної роботи пов'язана з багатьма навчальними дисциплінами, перш за все це філософія і професійна етика. Маючи свій власний предмет, деонтологія посіла конкретне місце в системі соціальних наук – як (педагогіки, психології, соціології, політології, етики, естетики).

Взаємозв'язок деонтології з іншими науками і навчальними дисциплінами полягає в тому, що деонтологія: 1) є вступною наукою і містить відомості, які необхідні для поглибленого розуміння закономірностей соціальної діяльності соціального працівника та інших професій. У цьому змісті її можна назвати загально підготовчою наукою, введенням у соціальну практику; 2) створює теоретичні основи для прикладних соціальних навчальних дисциплін як психології, етики, конфліктології; 3) поповнює багаж соціальної науки і практики завдяки самостійному предмету дослідження; розкриває нові підходи, надає нову інформацію, почерпнуту з досягнень соціальних наук, і тим самим збагачує як прикладну так і теоретичну у гуманної професії.

3. Програма навчальної дисципліни

Розділ I. Деонтології у соціальній роботі

Тема 1. Професійна етика та професійна деонтологія.

Визначення етики, моралі, моральності. Предмет дескриптивної професійної етики. Визначення професійної деонтології. Функції етики соціальної роботи.

Тема 2. Моральна культура і духовна творчість соціального працівника.

Моральна культура, як інтегральна єдність двох суспільних явищ: культури і моралі. Професійна культура соціального працівника. Професійна майстерність соціального працівника.

Тема 3. Основні етичні концепції.

Процес зміни етичних принципів. “Золоте правило” етичної системи. Аристотелівська етична традиція. Деонтологічна лінія Канта та онтологічна лінія Гегеля, їх роль у формуванні соціальної деонтології. Правда – істина. Культурний релятивізм та індивідуалізм. Сучасний етап формування професійних етичних норм.

Тема 4. Особливості професійної етики соціального працівника у різних сферах його суб’єкт-суб’єктивних взаємин.

Взаємодія соціального працівника з різними суб’єктами його діяльності. Етичні вимоги щодо ставлення соціального працівника до своєї професії. Стереотипи у свідомості соціального працівника та етичні установки щодо їх подолання.

Тема 5. Ситуації морального вибору: поведінка соціального працівника згідно з нормами соціальної етики.

Соціально-педагогічні ситуації. Деонтологічні конфлікти у соціальній роботі. Методи подолання конфліктних ситуацій.

Тема 6. Професійні межі у стосунках з клієнтом – реальні та можливі дії соціального працівника

Характеристики світу клієнта (час – соціальний простір – місце дій – контекст подій). Реальні дії соціального працівника. Можливі дії соціального працівника.

Тема 7. Критичне мислення та моделі прийняття етичного рішення.

Поняття етичної проблеми та дилеми. Анкета основних етичних дилем у соціальній роботі. Загальна стратегія прийняття рішень і розв’язання дилем. Елементи критичного мислення. Екран етичних правил. Етичні принципи. Професійні межі у стосунках з клієнтом. Анкета.

Тема 8. Моральна свідомість особистості соціального працівника.

Поняття і структура моральної свідомості особистості. Принципи моралі. Моральна самосвідомість соціального працівника. Честь, гідність, совість фахівця - соціального працівника.

Розділ II. Етико-ціннісне регулювання у системі соціальної роботи

Тема 9. Особливості діяльності соціального працівника у неспецифічних сферах: професійно-етичні аспекти.

Професійно-етичні системи та кодекси у медицині, педагогіці, психології, їх суть та основні компоненти. Формування ціннісно- моральної свідомості соціального працівника в умовах впливу різних професійно-етичних систем.

Тема 10. Етикет: суть, історичні аспекти становлення, сучасні проблеми.

Етикет: сутність та зміст. Історичні аспекти становлення етикету як способу регуляції поведінки людини.

Тема 11. Особливості ділового етикету соціального працівника.

Принципи етикету у соціальній роботі. Вимоги етикету до зовнішнього вигляду, поведінки та спілкування соціального працівника. Особливості етикету у різних ситуаціях.

Тема 12. Фактори формування психолого-естетичної культури соціального працівника.

Загальна характеристика психічного складу особи. Система психічних властивостей особи. Психологія спілкування і між особові стосунки. Поняття естетичної культури і форми її прояву. Службовий етикет. Мовна культура соціального працівника. Естетичні вимоги до зовнішнього виду соціального працівника і місцю його роботи.

Тема 13. Фактори формування професійної свідомості та професійної культури соціального працівника.

Фактори об'єктивного і суб'єктивного характеру, що впливають на професійну свідомість соціального працівника. Особа і формування її свідомості та культури. Особисті і професійні якості соціального працівника. Позитивні і негативні якості соціального працівника.

Тема 14. Професійне мислення соціального працівника

Судження, умовивід, поняття. Творче мислення соціального працівника: проблемних характер підходу до вивчення явищ. Оперативність мислення. Логічність. Критичність. Об'єктивність. Глибина і широта мислення. Гнучкість мислення. Самосвідомість – вища форма свідомості. Зовнішні та внутрішні структурні елементи індивідуальної правосвідомості соціального працівника.

Тема 15. Службовий обов'язок соціального працівника та професіограми соціальних професій.

Службовий обов'язок соціального працівника. Види службового обов'язку. Професіограма. Основні напрями професійної діяльності соціального працівника. Професіограми соціальних професій.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин	
	денна форма	Заочна форма

1	усього	у тому числі					усього	у тому числі			
		л	с/ п	лаб	с.р	л		с/п	лаб	с. р.	
2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
Розділ І. Деонтології у соціальній роботі											
Тема 1. Професійна етика та професійна деонтологія	5	2			3						
Тема 2. Моральна культура і духовна творчість соціального працівника	7	2	2		3						
Тема 3. Основні етичні концепції	5	2			3						
Тема 4. Особливості професійної етики соціального працівника у різних сферах його суб'єкт-суб'єктивних взаємин	7	2	2		3						
Тема 5. Ситуації морального вибору: поведінка соціального працівника згідно з нормами соціальної етики	7	2	2		3						
Тема 6. Професійні межі у стосунках з клієнтом – реальні та можливі дії соціального працівника	5	2			3						
Тема 7. Критичне мислення та моделі прийняття етичного рішення	5	2			3						
Тема 8. Моральна свідомість особистості соціального працівника	6	2	2		2						
<i>Разом за розділом І</i>	47	16	8		23						
Розділ ІІ. Етико-ціннісне регулювання у системі соціальної роботи											
Тема 1. Особливості діяльності соціального працівника у неспецифічних сферах: професійно-етичні аспекти	5	2			3						
Тема 2. Етикет: суть, історичні аспекти становлення сучасні проблеми	8	2	2		4						
Тема 3. Особливості ділового етикету соціального працівника	5	2			3						
Тема 4. Фактори формування психолого-естетичної культури соціального працівника	6	2			4						
Тема 5. Фактори формування професійної свідомості та професійної культури соціального працівника	7	2	2		3						
Тема 6. Професійне мислення соціального працівника	5	2			3						
Тема 7. Службовий обов'язок соціального працівника та професіограми соціальних професій	7	2	2		3						
<i>Разом за розділом ІІ</i>	43	14	6		23						

Усього годин	90	30	14		46					
--------------	----	----	----	--	----	--	--	--	--	--

5. Теми лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Професійна етика та професійна деонтологія	2
2	Моральна культура і духовна творчість соціального працівника	2
3	Основні етичні концепції	2
4	Особливості професійної етики соціального працівника у різних сферах його суб'єкт-суб'єктивних взаємин	2
5	Ситуації морального вибору: поведінка соціального працівника згідно з нормами соціальної етики	2
6	Професійні межі у стосунках з клієнтом – реальні та можливі дії соціального працівника	2
7	Критичне мислення та моделі прийняття етичного рішення	2
8	Моральна свідомість особистості соціального працівника	2
9	Особливості діяльності соціального працівника у неспецифічних сферах: професійно-етичні аспекти	2
10	Етикет: суть, історичні аспекти становлення, сучасні проблеми	2
11	Особливості ділового етикету соціального працівника	2
12	Фактори формування психолого-естетичної культури соціального працівника	2
13	Фактори формування професійної свідомості та професійної культури соціального працівника	2
14	Професійне мислення соціального працівника	2
15	Службовий обов'язок соціального працівника та професіограми соціальних професій	2
Разом		30

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Моральна культура і духовна творчість соціального працівника	2
2	Особливості професійної етики соціального працівника у різних сферах його суб'єкт-суб'єктивних взаємин	2
3	Ситуації морального вибору: поведінка соціального працівника згідно з нормами соціальної етики	2
4	Моральна свідомість особистості соціального працівника	2
5	Етикет: суть, історичні аспекти становлення, сучасні проблеми	2
6	Фактори формування професійної свідомості та професійної культури соціального працівника	2
7	Службовий обов'язок соціального працівника та професіограми соціальних професій	2
Разом		14

7. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Професійна етика та професійна деонтологія	3
2	Моральна культура і духовна творчість соціального працівника	3

3	Основні етичні концепції	3
4	Особливості професійної етики соціального працівника у різних сферах його суб'єкт-суб'єктивних взаємин	3
5	Ситуації морального вибору: поведінка соціального працівника згідно з нормами соціальної етики	3
6	Професійні межі у стосунках з клієнтом – реальні та можливі дії соціального працівника	3
7	Критичне мислення та моделі прийняття етичного рішення	3
8	Моральна свідомість особистості соціального працівника	2
9	Особливості діяльності соціального працівника у неспецифічних сферах: професійно-етичні аспекти	3
10	Етикет: суть, історичні аспекти становлення сучасні проблеми	4
11	Особливості ділового етикету соціального працівника	3
12	Фактори формування психолого-естетичної культури соціального працівника	4
13	Фактори формування професійної свідомості та професійної культури соціального працівника	3
14	Професійне мислення соціального працівника	3
15	Службовий обов'язок соціального працівника та професіограми соціальних професій	3
Разом		46

8. Види контролю і система накопичення балів

№ п/п	Проведення заходів	Кількість заходів протягом вивчення дисципліни	За 1 захід	Максимальна кількість балів
Поточний контроль				
1.	Експрес-тестування під час лекційних занять	9	2	18
2.	Тестування під час практичних занять	7	3	21
3.	Усні опитування під час практичних занять	7	3	21
Разом:		23		60
Підсумковий контроль				
4.	Контрольне проходження тесту в системі електронного забезпечення навчання ЗНУ Moodle за вивченим матеріалом курсу.	1	0 – 20	
5.	Залік (діагностика рівня засвоєння знань) проводиться в вигляді усного опитування за вивченим матеріалом курсу (2 питання без підготовки).	1	0 – 20	
Разом:		2		40
Разом за курс:		25		100

Поточний контроль

1. На лекційних заняттях відбувається перевірка засвоєння теоретичного матеріалу шляхом **експрес-тестування**. За цей вид роботи студенти отримують **2 бали**. Кожне тестове завдання складається з 4 питань (4 x 0,5 бала = 2 бали). Максимально за цей вид роботи протягом вивчення курсу студенти можуть отримати **18 балів** (2 бали x 9 занять = 18 балів).

2. На кожному практичному занятті відбувається перевірка засвоєння теоретичного матеріалу шляхом **тестування**. За цей вид роботи студенти отримують **2 бали**. Студенти мають обрати правильну відповідь із 5 запропонованих. Відповіді слід на 6 питання (6 x 0,5 бала = 3 бали). Максимально за цей вид роботи протягом вивчення курсу студенти можуть отримати **21 балів** (3 бали x 7 занять = 21 балів).

3. Під час кожного практичного заняття також проводиться **усне опитування** студентів: **доповіді та доповнень до доповіді**. Цей вид роботи дає можливість отримати від 1 до 3 балів за кожну пару. Максимально за 7 семінарів студенти можуть набрати **21 балів** (3 бали x 7 семінарів = 21 балів).

Таким чином, під час поточного контролю за всіма видами роботи студенти можуть всього набрати **60 балів**.

Підсумковий контроль

Підсумковий контроль проводиться у вигляді контрольного проходження тесту в системі електронного забезпечення навчання ЗНУ Moodle за вивченим матеріалом курсу та заліку, на якому студент повинен відповісти на 2 питання без підготовки за матеріалом курсу, одне із завдань має практичний характер; вирішення його дозволить продіагностувати сформовані у студентів вміння і навички з курсу.

4. Під час **контрольного проходження тесту** за вивченим матеріалом курсу в системі електронного забезпечення навчання ЗНУ Moodle студент повинен дати правильну відповідь на 20 питань (час виконання – 30 хв, кількість спроб – 3). За цей вид роботи студент може отримати від 0 до 20 балів, 1 бал за кожну правильну відповідь.

5. **Залік** (діагностика рівня засвоєння знань) проводиться у вигляді усного опитування за вивченим матеріалом курсу (2 питання). За цей вид роботи студент може отримати від 0 до 20 балів, 10 балів за кожну правильну відповідь.

Максимально студент може отримати під час контрольного тестування та заліку (діагностики рівня засвоєння теоретичних положень) – **40 балів**.

Отже, максимальна за весь курс студент може отримати **100 балів**.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

ЗА ШКАЛОЮ ECTS	За шкалою університету	За національною шкалою
		Залік
A	90 – 100 (відмінно)	Зараховано
B	85 – 89 (дуже добре)	
C	75 – 84 (добре)	
D	70 – 74 (задовільно)	
E	60 – 69 (достатньо)	

FX	35 – 59 (незадовільно – з можливістю повторного складання)	Не зараховано
F	1 – 34 (незадовільно – з обов'язковим повторним курсом)	

9. Рекомендована література

Основна:

1. Бралатан, В. П. Професійна етика : навчальний посібник рекомендовано МОН України для студ. вищих навч. закладів / Василь Петрович Бралатан, Любов Василівна Гуцаленко, Наталія Григорівна Здирко. – К. : Центр учбової літератури, 2011. – 252 с. – Режим доступу: http://culonline.com.ua/Books/Prof_etika_Gucalenko2011.pdf#toolbar=0.
2. Вознюк, Н. М. Етика : навчальний посібник рекомендовано МОН України / Ніна Миколаївна Вознюк. – К. : Центр учбової літератури, 2013. – 300 с. – Режим доступу: http://culonline.com.ua/Books/etyka_voznuk.pdf#toolbar=0.
3. Вознюк, Н. М. Етика = Vozniuk N.M. Ethics : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів рекомендовано МОНУ / Ніна Миколаївна Вознюк. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 212 с. – Режим доступу: <http://www.culonline.com.ua/index.php?newsid=62>.
4. Вознюк, Н. М. Етико-педагогічні основи формування особистості : Навч. посіб. для студ. вузів / Ніна Миколаївна Вознюк. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 196с.
5. Гусарев, С. Д. Юридична деонтологія (основи юридичної діяльності) : навч. посіб. рек. МОНУ / Станіслав Дмитрович Гусарев, Олександр Деонисович Тихомиров. – 3-тє вид., перероб. і доп. – К. : Знання, 2008. – 496 с.
6. Етика ділового спілкування : курс лекцій / Тамара Купріянівна Чмут, Галина Леонідівна Чайка, М. П. Лукашевич, І. Б. Осечинська. – 2-тє вид., стер. – К. : МАУП, 2003. – 208 с.
7. Етика ділового спілкування : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. реком. МОНУ / Т. Б. Гриценко, С. П. Гриценко, Т. Д. Іщенко [та ін.] ; за ред.: Т.Б. Гриценко, Т.Д. Іщенко, Т.Ф. Мельничук. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 344 с. – Режим доступу: <http://www.culonline.com.ua/index.php?newsid=61>.
8. Ліщинська-Милян, О. І. Прикладна етика : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. рек. МОНУ / Ольга Ігорівна Ліщинська-Милян. – Львів : ЛНУ ім. І.Франка, 2010. – 236 с.
9. Палеха, Ю. І. Етика ділових відносин [Текст] : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. рек. МОНУ / Юрій Іванович Палеха. – К. : Кондор, 2008. – 356 с.
10. Прикладна етика : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. реком. МОНМСУ / Тетяна Георгіївна Аболіна, Валентина Григорівна Нападиста, Оксана Дмитрівна Рихліцька [та ін.] ; за наук. ред. В.І. Панченко. – К. : Центр учбової літератури, 2012. – 392 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://culonline.com.ua/Books/Prikladna_etika_Abolina2012.pdf#toolbar=0.
11. Тофтул, М. Г. Етика : підруч. для студ. вищ. навч. закл. затв. МОНУ / Михайло Григорович Тофтул. – 2-ге вид., виправ., допов. – К. : Академія, 2011. – 440 с.
12. Цирфа, Г. О. Юридична деонтологія : Навч. посібник для дистанц. навч. / Галина Олександрівна Цирфа. – К. : Ун-т "Україна", 2005. – 210 с.
13. Юридична деонтологія : підручник затверд. МОНУ / за ред. В.Д.Ткаченка. – 2-ге вид. – Харків : Одиссей, 2008. – 256 с.

Додаткова:

1. Актуальні питання удосконалення антикорупційного законодавства щодо професійної етики на публічній службі та запобігання конфлікту інтересів: (засідання "круглого столу", 2 листопада 2011 року) / відп. за вип. Ю.Ю. Сорочик. – К. : ФОП Москаленко О.М., 2011. – 76 с.
2. Буття людини (соціально-філософський аспект): Колективна монографія / Відп. ред. А.М. Федь. – Слов'янськ : СДПУ, 2004. – 159 с.
3. Вдосконалення методології соціального пізнання, змісту та методики викладання філософських дисциплін на гуманітарних факультетах ВНЗ : матеріали Міжнародної науково-теоретичної конференції 21-22 квітня 2011 року. – К.-Запоріжжя : КСК-Альянс, 2011. – 200 с.
4. Енциклопедія для фахівців соціальної сфери : рек. МОНМСУ / за заг. ред. І.Д. Звереві. – К., Сімферополь : Універсум, 2012. – 536 с.
5. Капто, А. С. Профессиональная этика : Монография / Александр Семенович Капто. – М., Ростов-на-Дону : Изд-во СКАГС, 2006. – 800 с.

6. Соловова, Е. Н. Из истории развития филологического образования / Е. Н. Соловова, Е. А. Пореченкова // Иностранные языки в школе. – 2008. – № 2. – С. 9-16.
7. Солоницына, А. А. Профессиональная этика и этикет : [Часть книги : Взаимосвязь и различие понятий "этики" и "этикета"] : учебник / А. А. Солоницына. – Владивосток : Изд-во Дальневост. ун-та, 2005. – С. 21-23.
8. Солоницына, А. А. Профессиональная этика и этикет : [Часть книги : Особенности межкультурной коммуникации] : учебник / А. А. Солоницына. – Владивосток : Изд-во Дальневост. ун-та, 2005. – С. 69-78.
9. Юридична деонтологія: підручник затверд. МОНУ / за ред. В.Д.Ткаченка. – 2-ге вид. – Харків : Одісей, 2008. – 256 с.
10. Яцино, М. Культура индивидуализма = Ясупо М. Kultura indywidualizmu / Малгожата Яцино ; пер. с польского А.В. Комаристова. – Харьков : Гуманитарный Центр, 2012. – 280 с.

Інформаційні ресурси

1. Законодавство України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws>.
2. Нормативно-директивні документи МОЗ України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: [/http:// mozdocs.kiev.ua](http://mozdocs.kiev.ua).
3. Електронна бібліотека Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського.- Режим доступу: www.nbu.gov.ua/librari/
4. Електронна бібліотека Національної парламентської бібліотеки України - Режим доступу: www.nplu.kiev.ua.
5. Електронна бібліотека юридичної літератури “Правознавець”.- Режим доступу:<http://pravoznavec.com.ua/>
6. Електронна бібліотека з питань бізнесу, фінансів, економіки та суміжній тематиці.- Режим доступу: <http://www.fmbook.biz/>
7. Електронно-правова бібліотека.- Режим доступу: <http://vuzlib.net/index.htm>
8. Електронні бібліотеки законодавчих та нормативних актів (сайт Верховної Ради України).- Режим доступу: - ocls.kyivlibs.org.ua
9. Міжнародний бібліотечно-інформаційний центр ім. Ярослава Мудрого – електронні бібліотеки.- Режим доступу: <http://library.japm.edu.ue/links.htm>

Погоджено _____
 навчальний відділ
 « _____ » _____